

Lovak Yneven II.

Népszokások, néphitek

A lovak mindig is különleges helyet foglaltak el az emberek hiedelemvilágában, de gyakran hatással vannak más értelmes lényekre is. Nem véletlen tehát, hogy számtalan babona és legenda kötődik hozzájuk.

Ilanor

E nép hétköznapijai valósággal összeforrottak a lovakkal, így természetesen több nemzetre elegendő lovakhoz kötődő népszokással rendelkeznek (az yllinoriak nagyrészt az ő szokásaikat, hiedelmeiket vették, illetve vitték át). A lovak kultuszának többek között van egy meglehetősen gyakorlatias oka is, ugyanis mint ismeretes, az ország nagy részét borítják füves puszták és irtatlan síkságok, ahol a könnyűlovas harcmódor elsöprően hatékony a legtöbb taktikával szemben – érthető, hogy nagy becsben tartják az állataikat. Gyakran díszítik lovaikat fényes, ezüstpénz méretű fémkorongokkal (néha akár valódi ezüstpénzzel is), hasonlóan fényes, csillogó tárgyakkal. Hitük szerint ez megóvjá az állatokat az ártó bűbájoktól, mert a rosszban sántikálókat elvakítja, gonosz tekintetüket visszatükrözi rájuk. Hiszik, illetve tudják, hogy a lovak között is éppúgy egyéniségek vannak, akárcsak az emberi társadalomban (ami Ynev más területein nem feltétlenül ismert), és általában sokat beszélnek, dűnnyögnek lovaikhoz.

Természetesen sok lovakkal kapcsolatos mesealakot ismernek. Kedvelt ilanori mesealak például az „éjjeli zsvány”, aki éjszaka belopózik az istállóba és összegubancolja a lovak sörényét, kinyitja az állások ajtaját és éktelen nagy rendetlenséget csinál.

Minden bizonnyal egy régi ártó szellem figuráját sejthetjük benne. Néhol fiatal nőalakként ismerik, aki egyáltalán az egész ház körüli rendetlenségért felelős. Jellemzi az ilanori életfelfogást, hogy amikor a pyarroni egyház törekedett felszámolni a hasonló néphiteket, az ilanoriak csupán átnevezték és ezzel számukra el volt intézve a probléma.

A ló a vallás más területén is makacsul tartja magát, hiába a papok minden igyekezte, Ilanorban a holtak márpedig lóháton mennek istenük elé. A számtalan kisebb-nagyobb hős és mesealak közül, akik vagy maguk is lovak vagy kapcsolatba hozhatók velük, a leghíresebb Széltáncos Kerel alakja, aki a legenda szerint a világ legjobb lovasa volt és hátasa, Unihien nyergében földön és vízen lovagolva egész Északot átszelte, hogy kedvesének a SHERAL csúcsán növegyerejű virágot elvihesse. Utazását számtalan legenda, mese örökíti meg, a történet szerint például még a Quiron-tengeren is átlövagolt hogy időben célba érjen.

A legenda központi alakja, Kerel Rianel csakugyan létezett, és a maga idejében kiváló futár és lovas katona hírében állt. Lovának szokatlan neve elf származásra utal. Kerel csakugyan megtette a legendássá vált utat, bár ennek okát már aligha fogjuk pontosan megtudni. Az egyetlen tényszerű adat, ami rendelkezésre áll, az út ideje – egy apró aszisz faluból olyan rövid idő alatt ért el Ilanorba, hogy minden józan számítás szerint légvonalban haladt a Quiron-tenger fölött. Csakhogy Kerel Rianel megkerülte azt.

Taba-el Ibara

A dzsádok kultúrájában a lótenyésztésnek nagy hagyománya van, az emírek, akiknek a kezében egy ménes van, gyakran az életüknél is jobban vigyáznak lovaikra. Hiszen a nemes állatok nem csupán anyagi értéket képviselnek, és anyagi értékük sem csupán remek tulajdonságaikban áll. Egy valamirevaló telivértényesztő legalább ötszáz évre vissza tudja vezetni lovai származását, s akkor még nem a legidősebb vérvonalak tulajdonosa. Egy-egy idősebb vérvonal olyan tiszteletet kölcsönöz egy fiatalabb dinasztának, mintha a saját származásuk lenne oly sokadízíglén számon tartott. Ennek megfelelően a lovak egészsége, a vérvonalak tisztasága annyira fontos számukra, hogy már-már a vallás részévé vált. A legenda szerint a lovakat Doldzsah alkotta a Nyugati Szélből, hogy minden állatok legnemesebbjei legyenek. Állítólag szó szerint szerepel dzsád vallásos szövegekben, hogy ahány mérő zabot ad a gazda lovának, annyi bűne bocsáttatik meg az életben. A legendás fontosságnak megfelelően nem illik igazi dzsád lovat aranyból és a legjobban megmunkált bőrből való szerszámoknál s nyeregnél olcsóbb eszközökkel ellátni. A dzsádok

úgy tartják, aki öszvérre való szerszámokat aggat egy telivérre, az istenek ellen cselekszik.

A lovak a néphit más területeit is meghódították, így például az Ibara végtelen homokján dülő porviharokról is úgy hiszik, Doldzsah isten saját tajtékzó ménese vágta ilyenkor keresztül a sivatagon, és semmi sem állhat az útjába. Úgy tartják, aki elég merész és kemény, hogy szántsándékkal, egyedül vágjon neki a homokviharnak, az a vihar közepén megpillanthatja a csodálatos lovakat, amint kedvükre tombolnak. Egy legenda is kapcsolódik ehhez a hithez, Hasszur al Rashid legendája (a Fayumi törzs évszázadok óta leghírhedtebb vezetője), akit a mese szerint Doldzsahnak szentelt életéért, bátorságáért és messze földeket bejárt nevéért egy éjjel álmában meglátogatott az isten, s jutalmat ígért neki. Másnap Hasszur elhagyta népét és gyalogosan, oldalán egyetlen tömlőnyi vízzel elindult a mélysivatagba - belesétált az Ibara perzselő homokját időről időre örvénylő pokollá változtató förgetegbe. Asszonyai hajukat szaggatva gyászolták, harcosai ősi szokás szerint megemlékeztek tetteiről, ám hetednapra csoda történt. Hasszur visszatért, de nem egyedül, hanem egy csodálatos szürke mén hátán. Az állat vérvonala a mai napig a legnevesebb dzsád lovakat adja a világnak. Hogy a történetből mennyi igaz és mennyi nem, az ma már eldönthetetlen, ám tény, hogy Hasszur al Rashid utazásait számtalan mese és monda örökíti meg, talán a legnépszerűbb alakká emelve őt a dzsád mesealakok között.

Elfek

Az elf kultúra mérhetetlen korát tekintve az összes lovakkal kapcsolatos szokás és történet felsorolása még úgy is reménytelen feladat, hogy a lovak nem foglalnak el központi helyet a világnézetben.

Az elfek ugyanazzal a szeretettel és megértéssel fordulnak a lovak felé, amellyel bármely természeti lény iránt viseltetnek. Biztonsággal mondhatjuk, hogy ők megértik a lovakat. Nem tartják őket értelem és érzelem nélküli báboknak, ahogyan néhány földhözragadt yenei nép, de nem is akarják képzeletben a saját képükre formált csodalényekké tenni őket, s nem várnak tőlük emberi belátást és reakciókat. Annak tartják őket, amik – egy másik fajnak. Ezzel természetesen együtt jár, hogy viselkedésük eltér az övéktől, ezt pedig el kell fogadni. Egy elf lovas mindig előre gondol a lovára, s döntései során gondosan számba veszi az állat akaratát is, hiszen tudja, hogy olyan dolgokat is előre lát, amiket hátasa nem. Ez pedig nem hatalom, hanem felelősség a megszelídített állat iránt. Az elfek – saját országaikban - ugyan tenyésztenek saját lófajtákat, ezek a ménesek azonban egy ember számára aligha tűnnének többnek egy vadménésnél, s valójában nem is sokban különböznek. A fajta

számukra egy olyan ménes, amelynek történetét gondosan figyelték, néha irányították, és egyedre pontosan ismerik. Mivel az elf, aki évszázadokon át csak a rábízott ménest kíséri figyelemmel, úgy ismeri a lovakat, mintha tulajdon gyermekei lennének, bármikor kiválaszthatja a jelentkező lovas számára a legmegfelelőbb hátast. A lovat feladata végeztével szokás visszavinni a ménesbe.

Az elfek gyakran beszélnek lovaikhoz, csupán kedveskedve, vagy hogy megnyugtassák őket. Furcsamód ezek a suttogó szavak, rövid versek szinte csorbitatlanul őrizték meg az őelf nyelv egy kis szigetét a köznapi elfen belül. Úgy mondják, a siocháinok ugyanezekkel a szavakkal nyugtatták meg hátasaikat a régi háborúk csatái előtt. Ugyancsak régi hagyomány a lovak festése, ami ugyan egyes nomád törzseknél is elterjedt szokás, csakhogy eredetük teljesen különböző. Az elfek hagyományból festik lovaikat, s az élet minden helyzetére ismernek különböző mintákat. Habár a hagyomány elsősorban saját területeiken erős, meglepő népszerűségnek örvend még a városi kolóniákon is. Akadnak egyszerűségükben szép, jelzésszerű minták, melyeket hátasaik díszítésére használnak, általában a nyakra vagy a farra festik őket. Ennél azonban egy elf sokkal bonyolultabb jelzéseket is leolvashat társa lováról, megtudhatja, honnan származik, gyászolni megy-e, vagy csatába, s ha háborúba megy, mi hajtja, s mi ellen harcol. Megtudhatja társa származását, a ló származását, s még tucatnyi dolgot, amit a lovas fontosnak tart elmesélni.

Eredetét tekintve a művészet a fajháborúk korában keletkezett, amikor a pegazusháton küzdő harcosok hátasaikra festett jelzésekkel adták bajtársaik tudtára rangjukat, hadtestüket, nagy tetteiket s még megannyi más dolgot. Valószínű, hogy az általuk írott jeleknek komoly mágikus hatalma is volt. Mivel egy elf ezekre a hősökre emlékezik lova festésekor, a művészetet olyan áhítattal műveli, akár az enoszukei mesterek a kalligráfiát. Nem túl meglepő, hogy a szokás a kráni elfek körében a leggyakoribb és legbonyolultabb.

Az elfek ezeken felül szívesen fonnak díszítésként lovaik sörényébe tollakat, kis, gondosan megmunkált tárgyakat, díszítőelemeket.

Természetesen annyi elf lovas legendaalak és mesebeli ló akad a kultúrában, amennyi több embernépre is elegendő lenne. A történetek leggyakrabban a hátas és lovasa közötti barátság köré szövődnek, mint például a híres Saldír Cwynthal Sychalas alakja (illetve hátasáé), aki azon kívül, hogy több elf ballada és két epikus ének főszereplője, arról is híres, hogy amikor egy ártó ige utolsó csatájában megölte és kilökte pegazusa nyergéből, elárvelt hátasa nem repült el az ütközetből, hanem rettenetes mézárulásba kezdett az ellenség soraiban, amíg csak egy lángoló dárda

véget nem vetett harcának.

Nomádok

A déli nomád népek, ha lehet, még Ilanornál is jobban a lovakra vannak utalva. Az emberek egész életük minden napját lovak közelében élik le, így tehát cseppet sem meglepő, hogy a lovak minden másnál fontosabb szerepet töltenek be társadalmukban. Ennek megfelelően Délen és Északon senki emberfia nem kelhet versenyre lovaglótudásukkal, s bár ritkán van alakalmuk összemérni képességeiket, de még gyakorlott elf lovasok is hajlamosak elismerően beszélni a nomádok tudásáról. A tanulást a születésük napján kezdik, és haláluk percéig folytatják. Egy nomád törzs tagja – igaz szülei karjában – gyakran már csecsemő korában lóháton utazik, s amint elbírja a lába, a csikókkal incselkedik és közben öntudatlanul is megtanulja lovaglás alapjait. A törzs tagjai pár éves korukban kezdenek el rendszeresen lóháton (saját lovon) járni, s amíg a városi és falusi gyerekek a ház körül szaladgálva üzik játékaikat, ők ugyanazokat játékokat, fogócskát, versenyt, labdajátékokat mind-mind lóháton játsszák. Az állatok közelsége olyan természetes a számukra, akár a levegő, s ennek hatalmas hatása van a tanulásra, hiszen a gyerekeket jórészt senki sem tanítja, csak önmaguk és a lovak. Serdülőkorukra lovaglás terén bármikor felveszik a versenyt más országok felnőtt, képzett lovas katonáival. Ebben annak is nagy szerepe van, hogy saját lovukkal egyszerre nőnek föl, így olyan összhangot képesek kialakítani, amiről egyetlen más lovas sem álmodhat. Szokásuk fényes tárgyakkal díszíteni, festeni állataikat, mert hitük szerint a lovak hiúak, akár a szép leányok és szeretik a szépet. Mint látható, szemléletük az elfekével akár ellentétesnek is nevezhető, hiszen ők saját gondolataikat, emberi tulajdonságaikat vetítik ki lovaikra, azonban ennek is van egy erőssége. Tulajdonképpen hasonlóan gondolkodnak a lovakról, ahogyan ők róluk, nyilvánvalóan egy idegen lénynek (a nomádok szemszögéből ugyan alárendeltnek), de alapvetően maguk közül valónak, csapatuk részének tartják őket. Az akarataikat – ha nem is engednek neki – mindig figyelembe veszik. Csata után lovat és

lovast együtt helyezik örök nyugalomra, de ha csak a ló marad ott a harcmezőn (ami azért elég ritka eset), lovasuk ugyanolyan szertartásokkal búcsúztatja őket, mintha ember barátjával tenné.

A lovaknak mágikus képességeket is tulajdonítanak, így tárgyaikon – főleg sámánjaikén – gyakran szerepelnek a lovak motívumként, de rengeteg lószőrrel vagy stilizált lóalakokkal díszített eszközt találhatunk.

A gyorsaságot, utazást és a gyógyítást uraló szellemeket is ló alakban képzelik el. Az összefonódás itt nem ér véget, a nomádok előszeretettel fogyasztanak kumiszt, ami erjesztett lótej, ennek erősebb formája a tejpálinka. A kumisz alkoholtartalma alacsony, ám istenesen be lehet tőle

rúgni, mert az íze nem túl erős. Idegenek számára furcsa lehet, de a nomádoknál kedvelt ital, pácolásra is használják. A tejpálinkát használják áldozatok bemutatására is, hiszen fehér ital, s ennek a színnek fontos szerepe van a nomád hiedelemvilágban. Tulajdonképpen a tisztség jelölésére is szolgáló cágán szó szerint fehéret jelent. A kötődés abban is megjelenik, hogy nyelvükben csupán a lovak színének kifejezésére több, mint ötszáz külön szó áll rendelkezésre.

Végül hangozzék el egy monda a rengeteg közül, amely előfordul a nomád kultúrában, s amely mondai túlzásokkal ugyan, de remekül mutatja a két faj viszonyát.

„Valaha rég, a keleti nomád vidékeken élt egy gyönyörűségecs férfit, akit Kakukk Namdzsilnak hívtak.

Járászszerte híre ment páratlan szépségének. Mikor katonai szolgálatát töltötte, elkerült a nyugati végekig. Parancsnoka hamar észrevette, hogy Kakukk Namdzsil gyönyörűen énekel, s attól fogva a három éves szolgálat alatt egyszer sem dolgoztatta, nem küldte háborúba, nem kellett neki semmi mást tennie, csak dalolnia. - Mióta itt vagyok, egyszer sem ültem lovon, nem nyargaltattam a pusztán. Bár boldogan élek itt, mégis szomorúság ez nekem. Kérem kegyelmeteket, hogy engedjenek el, akárcsak néhány napra is, hadd vágtaazzam lovamon - kérte alázatosan előljáróit, parancsnokait.

Bár közeledik szolgálata vége, s mi azt szeretnénk, hogy még daloljál nekünk, legyen kedved szerint: nyergeld föl paripádat, s nyargaltasd öt napon át - egyeztek bele kérésébe a parancsnokok. Kakukk

Namdzsil paripájára pattant, s elhajtotta a sereg ménését. Mikor a lovak elfáradtak, megálltak egy tónál pihenni, s ott meg is itatta ménését. Közben ő maga letelepedett a tóparton, s dalolni kezdett. Dalára fekete lován kiemelkedett a tóból egy zöld selyemdélt (kaftánszerű ruhadarab) viselő leány.

Apám, anyám azért küldött, hogy magammal vigyelek hozzájuk - szólt a leány.
- Hogy juthatok el hozzátok? - kérdezte Kakukk Namdzsil.

- Ülj mögém a lovamra, s hunyd be a szemed - szólt a lány. Kakukk Namdzsil úgy is tett, s mikor kinyitotta a szemét, már meg is érkeztek a leány családjának sátrához, egy igen gazdag családhoz, akiknek csak ez az egyetlen leányuk volt. A lány szülei megvendégelték az ifjút, ahogy illik, majd kérték, hogy daloljon nekik.

- Engem csak öt napra eresztettek el, ezért nem énekelhetek sok szép nótát.

- Ne gondold e felől. A lovaidra pedig vigyáz majd az egyik szolgám. Addig is, amíg nálunk vagy, helyezd magad kényelembe, s énekelj nekünk csengő, szép dalokat.

Így történt, hogy Kakukk Namdzsil, míg ott volt a jurtában, beleszerelmesedett a szépséges lányba, s megállapodtak, hogy férj-feleség lesznek.

- Itt csak öt napot lehettem, de szolgálatom egy hónap múltán letelik, s akkor visszatérek hozzád - fogadta Kakukk Namdzsil a leánynak.

- Ha jössz, fekete paripámmal elébed megyek - szólt a lány. Kakukk Namdzsil öt nap múlva visszatért seregéhez a ménessel.

- Látszik a ménesen, hogy ügyes ember keze alatt volt. A hozzá nem értő, bizony egy hónapig is terelgeti a jószágot, s meg sem látszik rajta -dicsérték parancsnokai, s bár az ideje a végéhez közeledett, úgy döntöttek, nem bocsátják el. Kakukk Namdzsil azonban könnyörgőre fogta a dolgot, s parancsnokai nem tehettek mást, nehéz szívvel beleegyeztek távozásába. Kakukk Namdzsil, hogy letelt a szolgálata, azonnal szépséges mátkájához igyekezett a tópartra. Ott leült, s dalolva hívta a leányt, amíg az meg nem jelent fekete lován, s együtt alászálltak a víz alatti sátorba.

Boldogan élt Kakukk Namdzsil a leánnyal, de egy idő után gyötörni kezdte a honvágy hazája, szülei, s otthon hagyott felesége után.

Adok neked egy jó lovat, mellyel egy óra alatt megjárhatod az utat hazáig. Nappal otthon végezheted munkádat, s éjjel eljöhatsz hozzám. Vigyázz azonban, más lóra nem ülhetsz, s mielőtt visszatérnél, mindig pihentesd a lovadat a veletek szomszédos szállásnál, hogy kifújhassa magát - mondta a leány, mikor látta, hogy kedvese vigasztalhatatlanul búsul, s azzal egy szép szürke lovat ajándékozott neki. Kakukk Namdzsil hazavágtatott szépséges hátasán.

Földijei nagy csodálkozással fogadták visszatértét. Még jobban furcsállották, hogy a legény mindig csak egyetlen lovon lovagol. Felesége is nagyon megbántódott, hogy Kakukk Namdzsil éjjelente sosem tér haza, hanem mindig a ménesnél tölti az éjszakát.

Kakukk Namdzsil pedig minden sötétedéskor felpattant szürke paripájára, elrepült a nyugati végekre, s zöld selyemdéles asszonyánál töltötte az éjszakát. Hajnalhasadáskor visszaröptült lovával, s a szomszédos szálláson mindig pihentek egy cseppet. Nappal aztán terelgette ménését. Így telt el három év. A régi feleség az egészről mit sem tudott. Ám egy napon Kakukk Namdzsil hosszabban időzött kedvesénél, s elfeledte megpihentetni lovát. Egyenesen a ménéséhez nyargalt, s féltékeny felesége épp akkor lépett ki a jurtából, mikor szárnyas táltosa épp a szárnyait csukta. Az asszony meglátva ezt, gyorsan befordult a sátorba egy ollóért, s levágta a szürke ló szárnytollait. Abban a pillanatban a ló kimúlt. Kakukk Namdzsil megsiratta, meggyászolta kedves lovát, három hónapig nem vett magához ételt, italt, csak feküdt mozdulatlanul. Végül fölkelte helyéről, s készített egy lófejes hegedűt, melyre kedves lovának fejét faragta rá, s melyen szürke lovának járását utánzó dallamokat játszott. Ez a története a morín-húrnak - lófejes hegedűnek."

Természetesen az ilyen és ehhez hasonló történetek jóval kevésbé jellemzőek a Kráni gyeptüvidéken élő nomádokra, de bizony megfelelőik az ő meséik közt is megtalálhatóak. Csak kicsit másképpen.

Írta: Vasudan

Illusztráció: DeviantArt

